

Nieuwsbrief nr. 40

Zwaarte en Lichtheid

19 mei 2026

Beste Erfgoedvrienden,

Geniet u ook zo van de natuur. Bloemen bloeien uitbundig en de vogels hebben het druk met hun kroost. De eilandelijke musea zijn allemaal open en ze hebben mooie expo's gerealiseerd. Kunst en cultuur barst los met muziek, theater, poëzie en er zijn historische markten in het verschiet. Dat biedt een mooi evenwicht aan al het nieuws uit deze roerige wereld. Het verhaal over lepra laat zien wat melaatsen moesten doorstaan die in isolement leefden.

Brugwachtster Gonne Juun verdient een straatnaam. Wie zij was ziet u in een uitzending van Radio NPO 1, een hilarisch verteld verhaal over een bijzondere Zierikzeese vrouw. Veel leesplezier en geniet waar mogelijk.

De historische dag op 29 augustus in het centrum van Zierikzee staat goed in de steigers en het wordt een vrolijke gratis familiedag met dans, toneel, gerechten en muziek.

Klik op de afbeelding voor beweging

Tachtig jaar bevrijding ... een jaar verder

Het begon vorig jaar met de Herdenking en Vrijheidsviering op 7 mei bij het Namenmonument van de Nieuwe Kerk. Nabestaanden meldden zich met foto's en documenten. Dat heeft geleid tot

verhalen over 14 slachtoffers. De verhalen zijn ontsloten met een kleine QR-sticker bij de namen op het Namenmonument. Dat heeft in een jaar tijd meer dan 5.000 lezers opgeleverd. Met dank aan de Wereldregio, die sinds mei vorig jaar elke maand één van de 14 verhalen heeft gepubliceerd. Het laatste verhaal ging over huzaar **Maarten van der Have** uit Zierikzee, die op 12 mei 1940 is gesneuveld. Daarmee is de cirkel rond.

De familie Jumelet had onder andere een jurkje, het poppenwagentje en het poesiealbum van Adriana meegenomen.

Naar aanleiding van het verhaal van de twaalfjarige **Adriana Jumelet** uit Bruinisse sprak Luitzen Bijlsma op 4 mei bij de dodenherdenking in het dorpshuis van 's Gravenpolder. Adriana is daar bij de Slag om de Schelde om het leven gekomen. Vanwege de inundatie was het gezin naar Zuid-Beveland gevlucht. Adriana kwam om het leven door een granaatscherf. Het was een ontroerende herdenking met veel nabestaanden, bewoners en jongeren uit 's Gravenpolder.

Leprozen in Zierikzee

In de 15^e en 16^e eeuw was buiten de Noordhavenpoort een leprozenhuis gevestigd. Het lag aan de Grachtweg nabij het huidige Rollandthof, net buiten de Noordhavenpoort. Het huis werd al genoemd in bronnen in 1439. Hier werden mensen die met lepra waren besmet opgevangen en verzorgd. De stadsraad stelde een gemachtigde aan die als opziener zorgde voor de gang van zaken in de woongemeenschap: de leproosmeester genoemd. Een bekende leprozenmeester was Mattheus Rollandt die leefde van 1595 tot 1653. Hij was stadsbestuurder, weldoener en 'opperregent' van het Leprozenhuis in Zierikzee. Hij woonde op stand aan het Haverpark in

Zierikzee. De kaart van Zierikzee uit 1652 is door de cartograaf Blaeu opgedragen aan deze weldoener: Matheo Rollando of Mattheus Rollandt.

Lepra is een bacteriële infectie en besmettelijk. Het wordt ook wel de ziekte van Hansen genoemd naar de ontdekker. Om besmetting buiten de deur te houden werden zieke bewoners geïsoleerd. Er stond een muur rondom de leprozenplek, er waren een paar huisjes, er liepen enkele koeien en er werd melk verkocht. Melaatsen gingen afschuwelijk verminkt door het leven. Ze mochten alleen de stad in via een bepaalde route, ze droegen een ratel bij zich, de zogenaamde lazarusklep. Soms kregen ze aalmoezen toegeworpen van welgestelde bewoners. Het geloof en liefdadigheid speelde een rol bij deze 'lieve siecken'. Tijdens het Spaanse beleg van Christobal de Mondragón in 1575 brandde het leprozenhuis gedeeltelijk af. Aan het eind van de zestiende eeuw werden hier geen melaatsen meer verpleegd. In 1655 werd de plek opnieuw in gebruik genomen, nu in verband met de pest.

Er is een verbinding met de Joodse Begraafplaats. Het leprozenhuis is rond 1800 afgebroken. In 1799 is de Joodse Begraafplaats gesticht vlak bij het leprozenhuis. De muur die eens rond de begraafplaats lag, was gebouwd met stenen van het leprozenhuis. Het zou mooi zijn als er bij de joodse Begraafplaats een vermelding komt van deze bijzonder plek.

In 1986 werden achter de plek waar nu de Rollandthof is gevestigd fundamenten opgegraven waaronder restanten van een dikke muur. Ook werden drie skeletten gevonden. Leerlingen en meester van de katholieke Willibrodusschool deden aan de opgravingen mee.

De kaart van Zierikzee van kartograaf Blaeu in 1652 is opgedragen aan Matheo Rollando of Mattheus Rollandt,

Op de kaart van van Deventer uit 1565 is het Leprozenhuis duidelijk gemarkeerd

Erfgoedvriend en Poorter Joachim Gutzke afkomstig uit Neuss bij Düsseldorf (en Renesse) heeft een omvangrijke en interessante studie gemaakt over de Leprosenhuisen in West-Europa. In Zeeland waren diverse leprozenhuizen, onder andere in Zierikzee, Brouwershaven, Veere en Middelburg. Joachim publiceert in het tijdschrift van het gezelschap over Leprakunde: 'klik op [Die Klapper](#) (heft 32 en 33) voor meer informatie. Lepra bestaat nog steeds. In sommige landen duikt het soms nog op, maar het is nu gelukkig goed te behandelen.

De kademuur Oude Haven

Het onderhoud van de kademuur van de Oude Haven is vanaf 2020 in discussie. De Erfgoedvrienden en de Bewonerscommissie van de Oude Haven hebben zich verzet tegen het kappen van de bomen en het onnodig met stalen palen doorboren van de historische kademuur.

Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in een beter plan, gericht op het wegnemen van het achterstallig onderhoud, zonder het droogzetten van de haven. De aanbesteding is afgerond en de werkzaamheden zullen volgens de gemeente in de tweede helft van 2026 beginnen.

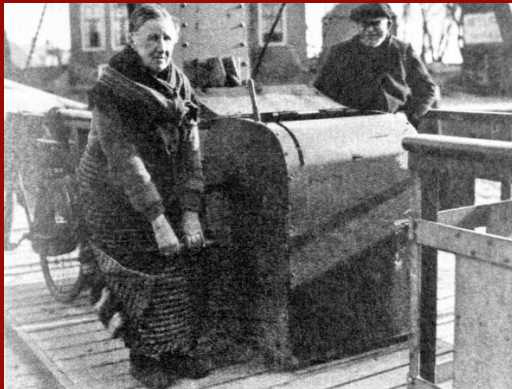
In de woorden van de gemeente: *“De Oude Haven is een uitzonderlijk Rijksmonument en bovendien uniek in Europa: een getijdhaven in een historische binnenstad in combinatie met monumentale gewichtsmuren”*. Mooi toch deze stelling. Het onderhoudswerk zal in fasen worden uitgevoerd. Het werk richt zich op het herstel van het bestaande metsel- en voegwerk met behoud van de cultuurhistorische waarde van de kademuur. Onderhoud is de sleutel van behoud.

De Oude Haven in 1911, ZA ZG 0083

Meer vrouw op straat

Afgelopen week belde NPO 1 redacteur Els Knaapen naar de Erfgoedvrienden. Zij heeft de rubriek “Meer Vrouw op Straat” in het Radio 1 programma: “Dijkstra & Evenblij ter plekke”. De uitzending was op 17 mei vanuit het dorpshuis in Renesse. Ze vroeg om namen van vrouwen die bekend waren op Schouwen-Duiveland

Hillegonda Wilhelmina Juijn alias Gonne Juun, ZA 5870 SP-0309

die een straatnaam verdienen. Uit de aangeboden namen koos ze het icoon brugwachteres Gonne Juun 1964-1946. Het werd een hele leuke correspondentie. Els deed zelf veel onderzoek en toverde mooie anekdotes over deze brugwachteres tevoorschijn. Het is een heerlijk hilarisch verhaal geworden en het verdient navolging. Gonne moet absoluut een straatnaam krijgen of een naam op een van de bruggen bij de poorten! Dat verdient deze bijzondere kranige vrouw die op haar 72ste haar ontslag aanbood aan de gemeente. We zullen de gemeente vragen om hier mee aan de slag te gaan. De ophaalbrug bij de Noordhavenpoort wordt binnenkort opgeknapt! Klik hier voor de uitzending over **Gonne Juun**

TIPS

- Aan de reeks QR-Bordjes is de Oude Haven 51 toegevoegd. Dit is geboortehuis van de Zierikzeese Pieter Caland, de redder van de haven van Rotterdam. Hoe zit dit? [Klik hier](#)
- De Vriendenmiddag over de Joodse Begraafplaats en de presentatie van het boek: “Verborgen maar niet vergeten” waren op zondag 19 april in de Nieuwe kerk. Het was een drukbezochte middag met aangrijpende verhalen, muziek en een warm samenzijn. [Lees de Wereldregio](#).
- De Kunstschouw op Schouwen-Duiveland heeft als thema Geborgenheid. Wie wil dat niet? Alle bijzondere locaties zijn gratis toegankelijk dagelijks van 10.00-17.00. [Ga naar Kunstschouw voor meer informatie](#).
- In de sfeervolle Nicolaaskerk in Brouwershaven staan unieke zomerconcerten op het programma. Oude Muziek en Orgelconcerten geven de toon aan. [Klik op Nicolaasconcerten](#).
- Zonnemaire houdt op 30 mei een openluchtgalerie met 26 locaties. Lees meer op [Beleef Zonnemaire](#).

Met Vriendelijke voorjaarsgroet,

Luitzen Bijlsma, Peter Bracke, Jozé van de Sande, Corné Mol en Baukje Bijlsma

